

تعمد من، ترک قلیان

هفته ملی

بدون دخانیات

(۱۴۰۰ خردادماه تا ۱۴۰۰)

راهنمای اجرای ماده ۸

کنوانسیون چارچوب سازمان جهانی بهداشت در مورد کنترل دخانیات

محافظت در برابر مواجهه با دود دخانیات

سازمان بهداشت و آموزش پزشکی
وزارت بهداشت و آموزش پزشکی
معاونت برنامه‌ریزی و مدیریت خدمات بهداشتی
معاونت بهداشتی

معاونت بهداشت و آموزش پزشکی
وزارت بهداشت و آموزش پزشکی
معاونت برنامه‌ریزی و مدیریت خدمات بهداشتی
معاونت بهداشتی
مرکز ملی کنترل و پیشگیری از مصرف دخانیات

فهرست

هفته ملی بدون دخانیات

۱۴۰۰ - آذرماه

۴	منظور، اهداف و ملاحظات مهم
۵	اهداف راه‌ها
۵	ملاحظات مهم
۶	اصول و تعاریف مربوط به حفاظت از مواجهه با دود دخانیات
۸	تعاریف
۸	«دود دست دوم دخانیات» یا «دود محیطی دخانیات»
۸	استعمال دخانیات
۹	مکان‌های عمومی
۹	سر پوشیده یا محصور
۱۰	محیط کار
۱۱	وسایل نقلیه عمومی
۱۱	گتیه قوانین موثر
۱۴	اعمال قانون
۱۵	زیرساخت لازم برای اعمال قانون
۱۷	اثراتزی‌های اعمال قانون
۱۸	بسیج کردن و بسیج ساختن جامعه
۱۹	پایش و ارزشیابی اقدامات

منظور، اهداف و ملاحظات مهم

منظور از راهنما

همسو با سایر مفاد کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت و خواسته‌های مطرح شده در کنفرانس اعضا، منظور از تدوین این راهنما کمک به اعضا در انجام تعهدات خود تحت ماده ۸ معاهده می‌باشد. این راهنما با توجه به تجارب و شواهد عملی اعضا که توانسته‌اند با اقدامات کارساز و موفقیت‌آمیز میزان مواجهه با دود دخانیات را کاهش دهند، تهیه شده است. این راهنما حاوی اصول و مفاهیم مورد توافق و همچنین توصیه‌های مورد نظر همگان برای برداشتن گام‌های لازم جهت انجام تعهدات مطرح شده در معاهده است. علاوه بر این، راهنما اقدامات ضروری برای حفاظت از اشخاص در برابر دود غیر مستقیم دخانیات را نیز مورد توجه قرار داده است. از اعضا درخواست می‌شود تا با به‌کارگیری این راهنما نه فقط وظایف قانونی خود را در چارچوب معاهده به انجام رسانند، بلکه از بهترین شیوه‌ها و طرق ممکن جهت حفظ سلامتی عمومی استفاده کنند.

اهداف راهنا

این راهنما دو هدف وابسته به هم دارد. اولین هدف کمک به اعضا برای انجام تعهدات خود درباره ماده ۸ کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت است. اعضا باید با تکیه بر شواهد و یافته‌های علمی درباره اثرات مضر دود دست دوم دخانیات و با به کارگیری شیوه‌های مطلوب و مورد پسند در جهان، تمهیدات لازم را جهت به کارگیری اقدامات بدون دود دخانیات انجام دهند. نتایج چنین اقداماتی به وجود آوردن استانداردهای بالا و همگامی با مفاد معاهده و رسیدن به استانداردهای باز هم هرچه بالاتر از نظر بهداشت عمومی است. هدف دوم شناخت موارد مهم و کلیدی در قوانین است تا بتوان مردم را، با توجه به ماده ۸، از خطرات دود دخانیات محافظت نمود.

ملاحظات مهم

شکل‌گیری این راهنما با توجه به ملاحظات و نکات اساسی ذیل صورت گرفته است. الف) رسالت حفاظت از دود دخانیات که در متن ماده ۸ مطرح شده است، ریشه در حقوق و آزادی‌های بنیادین انسان‌ها دارد. با توجه به خطرات استنشاق دود دست دوم دخانیات، وظیفه حفاظت انسان‌ها از این خطر، نهفته در حق زندگی و حق رسیدن به بالاترین استاندارد بهداشتی ممکن، آن گونه که در بسیاری از قوانین بین‌المللی (از جمله اساسنامه سازمان جهانی بهداشت، معاهده حقوق کودکان، معاهده امحاء صور گوناگون تبعیض درباره زنان و قراردادهای مربوط به حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) به رسمیت شناخته شده می‌باشد. این استانداردها به‌طور رسمی در مفاد اساسنامه کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت گنجانده شده و در قوانین اساسی بسیاری از کشورها نیز به رسمیت شناخته شده است. ب) وظیفه حفاظت انسان‌ها از دود دخانیات، بخشی از تعهد دولت‌ها در اعمال قوانین برای حفاظت انسان‌ها در مقابل خطراتی است که حقوق و آزادی‌های اساسی آنها را تهدید می‌کند. چنین تعهدی شامل تمام انسان‌ها می‌شود و نه فقط گروه‌های مشخصی از آنها. پ) سازمان‌های علمی متعددی دود دست دوم دخانیات را عاملی سرطان‌زای دانند. بعضی از کشورهای عضو سازمان جهانی بهداشت (برای مثال، فنلاند و آلمان دود دست دوم را سرطان‌زای دانسته و حفاظت از اشخاص در محیط کار را جزو قوانین مربوط به ایمنی و سلامتی اشخاص گنجانده‌اند). اعضا بنابراین، علاوه بر موارد مطرح شده در ماده ۸، باید متعهد باشند که مسأله مربوط به خطر استنشاق دود دخانیات را با توجه به قوانین مربوط به محیط کار و یا سایر قوانین مربوط به مواد خطرناک از جمله مواد سرطان‌زا در کشور خود مورد توجه قرار دهند.

اصول و تعاریف مربوط به حفاظت از مواجهه با دود دخانیات

اصول

همانگونه که در ماده ۴ کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت ذکر شده است، برای حفاظت تمام اشخاص از خطرات دود دخانیات، اراده سیاسی نیرومندی لازم است تا اقدامات لازم برای حفاظت تمام مردم از دود دخانیات انجام گیرد. اصول مورد توافق ذیل باید راهنمای اجرای ماده ۸ معاهده باشد.

اصل ۱

اقدامات موثر برای حفاظت از دود دخانیات، آنچنان که در ماده ۸ کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت بیان شده است، نیاز به قدغن کردن مصرف دخانیات و دود دخانیات در یک فضا و محیط خاص دارد تا بتوان محیطی صددرصد عاری از دود داشت. هیچ سطح ایمنی برای مواجهه با دود دخانیات وجود ندارد و مفاهیمی چون حداقل میزان ایمنی برای سموم ناشی از دود دست دوم دخانیات باید مردود شناخته شوند زیرا که با یافته‌ها و شواهد علمی در تضاد هستند.

به‌کارگیری شیوه‌هایی به غیر از ایجاد محیطی صددرصد عاری از دود دخانیات، همانند به‌کارگیری سیستم تهویه، فیلتر کردن هوا و یا اختصاص محیطی خاص

برای مصرف‌کنندگان دخانیات (چه دارای تهویه و یا بدون تهویه) به دفعات نشان داده شده‌اند که کارساز نبوده و شواهد علمی زیادی وجود دارند که نشان می‌دهند شیوه‌های مهندسی برای حفاظت از جان اشخاص در مقابل دود دخانیات بی‌اثر هستند.

اصل ۲

تمام مردم باید از دود دخانیات محافظت شوند. تمام محیط‌های کاری در بسته و مکان‌های عمومی در بسته باید عاری از دود دخانیات باشند.

اصل ۳

برای محافظت از مردم در مقابل دود دخانیات وجود قوانین ضرورت دارد. سیاست‌های عاری از دخانیات داوطلبانه نشان داده شده‌اند که موثر نیستند و محافظت کافی را فراهم نمی‌آورند. برای این که قوانین موثر باشند باید آنها ساده، روشن و قابل اجرا باشند.

اصل ۴

طراحی و برنامه‌ریزی خوب و منابع کافی برای اجرای موفقیت‌آمیز قوانین عاری از دخانیات ضرورت دارند.

اصل ۵

جامعه نقش مهمی در پشتیبانی و اطمینان از اجرای اقدامات عاری از دخانیات دارد و باید به عنوان یک طرف ذینفع و فعال در فرایند شکل‌گیری، پیاده‌سازی و اعمال قانون شرکت داده شود.

اصل ۶

اجراء اعمال و اثرات اجرای قوانین عاری از دخانیات باید پایش و مورد ارزیابی قرار گیرند. این مسأله باید شامل پایش فعالیت‌های صنعت دخانیات که اجرا و اعمال قانون را کم اثر می‌نمایند، آن‌طور که در ماده ۲۰/۴ کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت مشخص شده است، نیز بشود.

اصل ۷

در صورت لزوم باید محافظت در مقابل دود دخانیات محکم‌تر و گسترده‌تر گردد. چنین کاری می‌تواند با تصویب قوانین جدید و یا تبصره‌های جدید درباره چگونگی اعمال قانون و یا اقدامات جدید که ناشی از یافته‌های علمی تازه باشد صورت پذیرد.

تعاریف

در تصویب قوانین جدید، توجه به چگونگی تعریف واژه‌های کلیدی اهمیت زیادی دارد. توصیه‌های متعددی در اینجا برای تعریف مناسب واژه‌ها براساس تجارب به‌دست آمده در کشورهای مختلف، ارائه می‌شود. تعاریف این بخش در تکمیل موارد پیشین در کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت مطرح می‌شوند.

«دود دست دوم دخانیات» یا «دود محیطی دخانیات»

اصطلاحات متعددی برای توصیف نوع دود مورد استفاده قرار گرفته که در ماده ۸ کنوانسیون به آن پرداخته شده است. این اصطلاحات عبارتند از «دود دست دوم»، «دود محیطی دخانیات»، و «دود حاصل از استعمال دخانیات سایر مردم»، باید از به‌کارگیری اصطلاحاتی چون «استعمال دخانیات تحمیلی» و «در معرض دود دخانیات غیرداوطلبانه» اجتناب کرد. تجربه‌های کشورهای فرانسه و دیگران حاکی از سوء استفاده صاحبان صنایع دخانی از القای واژه «داوطلبانه» و قابل قبول بودن آن است. استفاده از اصطلاحات «دود دست دوم دخانیات» که در پارهای موارد «SHS» و «دود محیطی دخانیات» که «ETS» نامیده می‌شوند، ارجح و توصیه می‌شوند. در این راهنما از اصطلاح «دود دست دوم دخانیات» استفاده شده است. دود دست دوم دخانیات را چنین می‌توان تعریف کرد: «دود منتشره حاصل از احتراق آنتهای یک سیگار یا سایر محصولات دخانی که معمولاً همراه با دود خروجی از دهان مصرف‌کننده آن است.» «هوای عاری از دود دخانیات» به هوایی گفته می‌شود که صددرصد عاری از دود باشد. این تعریف شامل اما محدود به هوایی که در آن دود دخانیات دیده، بوییده، احساس یا قابل اندازه‌گیری نباشد، نیست^۱.

«استعمال دخانیات»

این واژه باید به گونه‌ای تعریف شود که شامل قرار گرفتن در وضعیت اختیار داشتن یا کنترل فرآورده روشن دخانی باشد صرف‌نظر از آنکه دود به‌صورت فعال به درون فرو برده و چه به بیرون فرستاده شود.

۱- این امکان وجود دارد که اجزا و ذرات دود مواد دخانی در هوای آزاد به‌قدری کوچک باشد که اندازه‌گیری آن مقدور نباشد. در این خصوص، در مقابله با تلاش‌های احتمالی صنایع دخانی یا بخش‌های مرتبط با خدمات مهمانداری هتل‌ها و ... در سوء استفاده از محدودیت این تعریف باید مراقبت لازم به‌عمل آورده شود.

«مکان‌های عمومی»

گرچه تعریف دقیق «مکان‌های عمومی» می‌تواند در حوزه‌های قضایی مختلف متفاوت باشد، اما مهم آن است که این تعریف تا حد ممکن گسترده و جامع باشد. تعریف مورد نظر باید شامل تمام مکان‌های قابل دسترس برای عموم افراد جامعه یا مکان‌هایی که برای استفاده جمعی می‌باشند، بدون در نظر گرفتن نوع مالکیت و یا حق دسترسی به آنها، شود.

«سرپوشیده» یا «محصور»

ماده ۸، محافظت از اشخاص را در مکان‌های کاری در بسته و مکان‌های عمومی ملزم می‌کند. با توجه به نارسایی بالقوه در تعریف واژه «در بسته» باید از تجربه کشورهای مختلف در تعریف دقیق آن استفاده و آنها را مورد بررسی خاص قرار داد. تعریف باید تا آنجا که ممکن است روشن و گسترده باشد و باید دقت نمود تا از ارائه یک لیست خاص اجتناب کرد، چراکه می‌تواند به گونه‌ای مورد سوء تعبیر قرار گیرد. توصیه می‌شود که تعریف فضای در بسته چنین باشد: هر فضایی که دارای سقف و یا فضایی با یک یا چند دیوار در اطراف باشد، بدون در نظر گرفتن نوع مواد سازنده سقف یا دیوارها و یا این که این فضا موقتی است یا دایم.

هفته مله
بدون دخانیات

۱۴۰۰ خردادماه

هفته مله بدون دخانیات

۱۴۰۰ خردادماه - ۱۴۰۰

«محیط کار»

تعریف «محیط کار» باید گسترده و به «هر مکانی که توسط انسان‌ها حین استخدام یا کار استفاده می‌شود» اطلاق گردد. این تعریف نه فقط برای کار جهت دریافت دستمزد، بلکه به محیط کار داوطلبانه با دریافت دستمزد اطلاق می‌شود. علاوه بر این «محیط‌های کاری» نه فقط باید شامل محیطی باشد که کار انجام می‌شود بلکه باید شامل فضاهای جانبی نظیر کریدورها، راه‌پله‌ها، سالن‌ها، تسهیلات مختلف از قبیل رستوران، چایخانه، توالت‌ها، اتاق‌های استراحت، غذاخوری و مکان‌های سرپوشیده بیرون از ساختمان اصلی نظیر کلبه‌ها و غیره نیز گردد.

همچنین باید به محیط‌های کاری که منزل یا محل زندگی شخصی نیز می‌باشد توجه نمود. برای مثال زندانها، مراکز بهداشتی روانی یا آسایشگاه‌ها از جمله این مکان‌ها به حساب می‌آیند. این مکان‌ها، محل کار اشخاص دیگر نیز می‌باشند که باید از آنها در مقابل دود دخانیات محافظت کرد.

«وسایل نقلیه عمومی»

وسایل نقلیه عمومی باید به گونه‌ای تعریف شوند که شامل هر نوع وسیله‌ای برای حمل افراد، چه برای دریافت کرایه و یا پاداش دیگری باشد. این تعریف باید شامل تاکسی‌ها نیز باشد.

گستره قوانین موثر

بند ۸ اعضا را ملزم می‌سازد تا اقدامات موثر برای حفاظت از مردم در مقابل دود دخانیات در (۱) محیط‌های مربوط به کار، (۲) مکان‌های در بسته عمومی، (۳) وسایل نقلیه عمومی و (۴) «در صورت امکان» در «سایر مکان‌ها و فضاهای عمومی دیگر» بعمل آورند.

این ماده مسئولیتی همه جانبه برای حفاظت کلی از مردم در تمام مکان‌ها و فضاهای سرپوشیده، تمام محیط‌های کار سرپوشیده و تمام وسایل نقلیه عمومی در مقابل دود دست دوم دخانیات ایجاد می‌نماید. در این خصوص هیچ استثنایی در مجادلات مربوط به سلامت عمومی یا قانون قابل توصیه نیست. علاوه بر این، اگر عضوی به سرعت قادر به اعمال قانون و در تمام بخش‌های مورد نظر نمی‌باشد، ماده ۸ تعهدات اعضا را به گونه‌ای تنظیم نموده است که آنها بتوانند به‌طور پیوسته و با سرعت هر چه بیشتر موانع و استثنایها را از پیش پا بردارند و بتوانند همه افراد جامعه را در مقابل دود دخانیات محافظت نمایند. هر کدام از اعضا باید تلاش کنند تا این مهم را طی پنج سال از زمان به اجرا در آمدن معاهده کنوانسیون کنترل دخانیات سازمان جهانی بهداشت به اجرا بگذارند.

هیچ سطح ایمنی برای در معرض قرار گرفتن دود دست دوم دخانیات وجود ندارد و همانطور که قبلاً در کنفرانس اعضا در FCTC/COP۱ (۱۵) تصریح گردید، روش‌های مهندسی نظیر استفاده از دستگاه تهویه هوا، تبادلات هوایی و استفاده از مکان‌های خاص برای مصرف‌کنندگان فرآورده‌های دخانی، حفاظتی در مقابل خطرات دود آنها به‌وجود نمی‌آورد.

حفاظت باید در تمام مکان‌های سرپوشیده از جمله وسایل نقلیه و حتی تاکسی‌ها، آمبولانس‌ها و وسایل نقلیه باربری اعمال گردد.

مندرجات معاهده نه تنها اقدامات ایمنی و محافظتی را در تمام مکان‌های سرپوشیده ضروری می‌داند بلکه خواستار این محافظت در فضاهای نیمه باز و در صورت امکان باز نیز می‌باشد. در شناسایی فضاهای باز و یا نیمه باز عمومی در جایی که اعمال قانون صحیح می‌باشد، کشورها باید شواهد و قرائن حاکی از خطرات را در چنین محیط‌هایی مورد نظر قرار داده و مناسب با شرایط، اقدامات ایمنی و محافظتی لازم را انجام دهند.

برای اجرای قوانین محافظت‌کننده، اطلاعات لازم را در اختیار افراد جامعه گذارده، با آنها رایزنی نموده و آنها را در این امر دخالت دهید.

بالا بردن آگاهی عمومی درباره خطرات استنشاق دود دست دوم دخانیات از طریق کنفرانس‌ها، گردهمایی‌ها و برنامه‌های مختلف از اهم وظایف ارگان‌های دولتی می‌باشد که البته باید با شرکت قشرهای مختلف اجتماعی همراه باشد تا مردم از قوانین آگاهی و از اجرای آنها پشتیبانی کنند. طرف‌های ذینفع و موثر در این کار صاحبان مشاغل، رستوران‌ها و خدمات پذیرایی، کارفرمایان، اتحادیه‌های تجاری، رسانه‌های عمومی، مسئولین بهداشت و سلامتی، پزشکان، سازمان‌های مربوط به کودکان و افراد جوان، موسسات آموزشی و دینی، مجامع تحقیقاتی و عموم مردم هستند. آگاهی بخشی، باید شامل مشاوره با مشاغل تحت تأثیر قانون و سایر سازمان‌ها و موسسات موثر در گسترش و اجرای قانون نیز باشد.

پیام‌های کلیدی باید روی صدمات و خطرات دود دست دوم دخانیات تکیه کنند و همچنین بر این واقعیت پای فشارند که حذف دود دخانیات در مراکز سرپوشیده تنها راه حل علمی برای اطمینان خاطر از محافظت مردم در مقابل این پدیده خطرناک است و نیز این که تمام کارگران و کارکنان باید به طور مساوی از قانون بهره‌مند شوند و این واقعیت که هیچ نوع معامله‌ای نمی‌توان میان سلامتی و اقتصاد انجام داد، زیرا تجربه در بسیاری از قلمروها نشان داده است که محیط عاری از دود دخانیات و مواد دخانی از هر دو جنبه بهداشتی و اقتصادی مفید است. تلاش‌های آگاهی‌دهنده باید محیط‌هایی مانند منازل خصوصی که اعمال قانون در آنها ممکن نیست را نیز شامل شوند.

رایزنی گسترده با اعضا برای آگاهی و بسیج جامعه و فراهم ساختن زمینه‌های

تمهد من، ترک قلیان

لازم برای پشتیبانی از قانون بعد از تصویب، بسیار ضروری است. بعد از تصویب قانون، باید تلاشی بی‌وقفه برای به اجرا گذاشته شدن آن، فراهم کردن اطلاعات برای صاحبان مشاغل و مدیران ساختمان‌ها و گوشزد کردن مسئولیت‌ها و ایجاد منابع لازم انجام پذیرد. چنین اقداماتی امکان پیاده شدن قوانین به طور تدریجی و همکاری داوطلبانه را افزایش می‌دهد. ارسال پیام به مردم برای قدرت بخشیدن به آنها و تشکر از مصرف‌کنندگان فرآورده‌های دخانی برای اطاعت از قانون، موجب افزایش شرکت افراد و اجرای ملایم قوانین ضد دود دخانی خواهد شد.

هفته ملی

بدون دخانیات

۱۴۰۰ خردادماه ۱۴۰۰

اعمال قانون

وظیفه پیروی از قوانین

قوانین باید مسئولیت‌های قانونی را برای پیروی به سازمان‌های تجاری متأثر از این قوانین و نیز اشخاص مصرف‌کننده مواد دخانی تحمیل سازد و باید تنبیهات و جرایمی را برای قانون‌شکنی از سوی مشاغل و در صورت امکان اشخاص معین سازد. اجرای قانون به طور معمول باید متوجه مراکز تجاری باشد. قوانین باید مسئولیت پیروی را متوجه صاحب، مدیر یا سایر اشخاص مسئول در محدوده فعالیت آنها سازد و باید به طور شفاف اعمالی را که وی باید انجام دهد را مشخص سازد. این وظایف و اعمال باید شامل موارد ذیل باشند:

الف) قرار دادن علایم واضح در محل ورودی و سایر نقاط مناسب که نشان‌دهنده عدم اجازه مصرف دخانیات باشد. شکل و نوشته‌های این علایم باید توسط مسئولین بهداشتی یا سایر عوامل دولت معین گردد. این علایم می‌توانند حاوی شماره تلفن یا سایر شیوه‌های دیگر برای مردم جهت گزارش موارد نقض قانون و یا نام شخصی که در آن محدوده باید این موارد به وی گزارش گردد، باشد.

ب) حذف تمام زیرسیگاری‌ها از محل و محدوده مورد نظر

پ) نظارت بر رعایت قوانین

ت) برداشتن گام‌های منطقی برای تشویق اشخاص جهت خودداری از استعمال دخانیات در محل مورد نظر. این گام‌ها می‌توانند شامل درخواست از شخص برای عدم استعمال، عدم ارائه خدمات به شخص، درخواست از شخص برای ترک محل و تماس با مأمورین قانون یا سایر مقامات قانونی باشند.

تنبیهات (جرایم)

در قانون‌گذاری باید جرایم نقدی برای نقض قانون مشخص شود. علیرغم این که میزان چنین جرایمی با توجه به شرایط و فرهنگ هر کشوری متغیر خواهد بود، معهدا اصول متعددی می‌توانند برای تعیین میزان این جرایم مورد توجه قرار گیرند. مهمترین نکته این است که میزان جرایم باید به اندازه‌ای باشند که جلوی نقض قانون گرفته شود. در غیر این صورت قانون به سادگی نقض

تعهد من، ترک قلیان

هفته مل بدون دخانیات

(۱۴۰۰ خردادماه - ۱۴۰۱)

خواهد شد. جرایم سنگین‌تری باید برای ناقضان تجاری نسبت به اشخاص در نظر گرفته شود که معمولاً از منابع مالی کمتری برخوردارند. جرایم باید برای نقض قانون‌های مکرر افزایش یابد و باید هماهنگی با سایر دیگر قوانین کشور داشته باشد.

علاوه بر جرایم مالی، قانون باید تنبیهات دیگری چون تعلیق مجوزهای شغلی، هماهنگ با سیستم قانونی کشور را وضع کند. چنین تنبیهاتی، آخرین راه حل محسوب گردیده و به‌ندرت به‌کار گرفته می‌شوند. اما برای اعمال قانون در مقابل صاحبان مشاغلی که از قانون پیروی نمی‌کنند، بسیار مهم است.

جرایم جنائی را نیز می‌توان برای نقض قانون ضد دخانی مد نظر قرار داد، البته اگر در چارچوب قانون و شرایط فرهنگی کشور مورد نظر مناسب باشد. در قانون‌گذاری باید فرد یا افراد مسئول برای اعمال قانون مشخص شود و باید شامل سیستمی برای پایش اجرا و هم تنبیه قانون‌شکنان باشد.

کنترل باید شامل فرایندی برای بازرسی مشاغل برای پیروی از قانون باشد. معمولاً ایجاد یک سیستم بازرسی جدید برای اعمال قانون ضد دخانیات، به‌ندرت ضرورت پیدا می‌کند. بلکه کنترل اجرای قانون معمولاً از طریق همان مکانیسم‌هایی که برای بازدید مکان‌های شغلی به‌کار می‌روند، امکان‌پذیر است. معمولاً گزینه‌های متعددی برای این منظور وجود دارند. در بسیاری از کشورها بازدیدهای مربوط به اجرای قوانین را می‌توان در مجموعه بازدیدهای مندرج

در بررسی مجوز شغلی نظیر بازدیدهای بهداشتی، بازدیدهای ایمنی، بازدیدهای آتش‌نشانی و یا نظایر آن گنجانند. جمع‌آوری اطلاعات از طرق مختلف می‌تواند حائز اهمیت و ارزشمند باشد.

در صورت امکان، استفاده از بازرسان یا عوامل محلی توصیه می‌شود. این کار موجب افزایش منابع اعمال قانون و گستره اجرای آن می‌گردد. چنین روشی نیاز به برقراری یک مکانیسم هماهنگ کشوری برای اطمینان از یک شیوه یکسان در سراسر کشور دارد.

سوای مکانیسم مورد استفاده، پایش باید براساس برنامه کلی اعمال قانون و باید شامل فرایندی برای آموزش مناسب به بازرسین باشد. پایش موثر می‌تواند ترکیبی از بازرسی‌های منظم با بازرسی‌های نامنظم و غیرمنتظره باشد. در صورت شکایت نیز می‌توان از محل مورد نظر بازرسی بعمل آورد. چنین بازدیدهایی در اوایل اجرای قانون می‌توانند جنبه آموزشی نیز داشته باشند. قانون باید به بازرسین این قدرت را بدهد که وارد محل مورد نظر گردند و نمونه‌ها و شواهد مورد نظر را جمع‌آوری کنند، البته اگر قبلاً چنین قدرتی در قانون موجود تصریح نشده باشد. در همین راستا، قانون نباید به صاحبان مشاغل اجازه دهد که جلوی ورود بازرسین به محل کار آنها را بگیرند.

هزینه‌های لازم برای پایش کارساز چندان زیاد نیست. لزومی برای استخدام بازرسین متعدد وجود ندارد چراکه برای بازرسی‌ها می‌توان از برنامه‌ها و پرسنل موجود بهره برد و ضمناً تجربه نشان داده است که قوانین ضد دخانیات به طور خودکار و با فشار افراد جامعه پیاده می‌شوند. نیاز به تنبیهات زیادی نیست اگر قانون با دقت پیاده شده و تلاش لازم برای ارائه دانش مورد نیاز به صاحبان مشاغل و عامه مردم انجام گردد.

گرچه این برنامه‌ها گران نیستند، اما منابع کافی برای ارائه دانش و مطلع ساختن صاحبان مشاغل، آموزش بازرسین، هماهنگی در فرایند بازرسی و پرداخت اضافی به پرسنل برای بازرسی مراکز شغلی خارج از ساعات مرسوم اداری لازم می‌باشد. باید یک مکانیسم بودجه برای چنین کاری مشخص شود. برنامه‌های پایش موثر از منابع تهیه بودجه متنوعی استفاده نموده‌اند که شامل اختصاص بخشی از درآمدهای مالیاتی، دریافت تعرفه هنگام ارائه جواز کسب و اختصاص تعرفه جرایم از سوی قانون‌شکنان برای این کار می‌باشند.

استراتژی‌های اعمال قانون

اتخاذ استراتژی‌های مناسب برای اعمال قانون می‌تواند پیروی از آنرا به حداکثر رسانده، اجرای قانون را ساده ساخته و نیاز به منابع لازم برای اجرای قانون را کاهش دهد.

نکته مهم در شیوه‌های اعمال قانون دقیقاً مربوط به زمان بعد از تصویب و به اجرا گذاشتن آن است زیرا موفقیت قانون در زمان حال و آینده بستگی به شیوه‌های اعمال آن دارد. بسیاری از مسئولان توصیه می‌کنند که مراحل اولیه اجرای قانون باید به صورت ملایم صورت گیرد و به خاطیان صرفاً تذکر داده شود و جریمه نقدی صورت نگیرد. چنین روشی باید همراه با تلاش فراوان برای آگاهی دادن به صاحبان مشاغل درباره مسئولیت‌های آنها در مقابل قانون باشد و صاحبان مشاغل باید متوجه شوند که مرحله ملایم اولیه با مراحل اعمال قانون شدیدتر دنبال خواهد شد. هنگامی که اجرای شدیدتر قانون شروع می‌شود، بسیاری از مسئولین توصیه می‌کنند که باید تنبیهات درباره مشاغل و اشخاص معروف در جامعه صورت گیرد تا موجب اطاعت هرچه بیشتر از قانون شود. با شناسایی قانون‌شکنان بارز و مشهور که عمداً قانون را زیر پا گذارده‌اند و در جامعه شناخته شده می‌باشند و با اتخاذ موارد قانونی سفت و سخت و سریع در مقابل چنین اشخاص و با آگاهی دادن هر چه بیشتر به افراد جامعه، مقامات

هفته‌ای
بدون دخانیات

۱۴۰۰ خردادماه

قادر هستند تا جدیت و عزم خود را در اجرای قانون به نمایش بگذارند. این کار موجب همگامی داوطلبانه بیشتر و نیاز به منابع کمتری برای کنترل و اجرای قانون در آینده می‌شود.

گرچه قوانین ضد دود دخانیات خود به سرعت اجرا می‌گردند، با وجود این لازم است که مقامات ذیصلاح آماده واکنش سریع و مصمم به هر نوع تخلف از قانون باشند. به‌ویژه آنکه در ابتدای اجرای قانون، بعضی قانون‌شکنان دوست دارند که قانون‌شکنی را در جمع به نمایش بگذارند. عکس‌العمل قوی در چنین مواردی می‌تواند اجرای قانون در آینده را آسان‌سازد و این در حالی است که هرگونه بی‌ارادگی می‌تواند منجر به قانون‌شکنی‌های گسترده گردد.

بسیج کردن و سهیم ساختن جامعه

موثر بودن پایش و اعمال قانون با سهیم کردن جامعه در برنامه ارتقا می‌یابد. پشتیبانی جامعه و ترغیب افراد جامعه به پایش و گزارش قانون‌شکنی‌ها موجب فراگیرتر شدن قانون و نیاز کمتری به منابع برای نیل به اهداف قانون می‌شود. در واقع، در بسیاری از موارد و مناطق، شکایات دریافتی از افراد جامعه اولین راه اطمینان از هماهنگی با اجرای قانون است. به همین دلیل قانون ضد دخانیاتی باید این اجازه را به افراد و یا سازمان‌های غیردولتی بدهد تا بتوانند موارد عدم اجرای قانون را به مقامات مسئول اطلاع دهند. به‌همین منظور باید شماره تلفنی رایگان برای ارائه شکایات مشخص شود.

پایش و ارزشیابی اقدامات

پایش و ارزیابی اقدامات برای کاهش دود دخانیات به دلایل مختلف حائز اهمیت هستند، برای مثال:

(الف) برای افزایش پشتیبانی سیاسی و پشتیبانی جامعه برای تقویت و گسترده کردن تمهیدات قانونی؛

(ب) مستند ساختن موفقیت‌ها که می‌تواند در اختیار سایر اعضا قرار گرفته و به آنها کمک نماید؛
(پ) شناسایی و معرفی تلاش‌های صورت گرفته از سوی صنعت دخانیات به مردم که در جهت تضعیف اقدامات اجرائی صورت گرفته است.

گستره و پیچیدگی و ارزیابی در مناطق مختلف تحت پوشش قانون با توجه به تجربه و منابع موجود متغیر خواهد بود. معهدا ارزیابی نتایج اقدامات اجرا شده از نظر میزان در معرض دود دست دوم دخانیات بودن در مکان‌های کار و محل‌های عمومی از جمله موارد کلیدی محسوب می‌شوند. راه‌های مقرون به صرفه‌ای برای رسیدن به این مقصود وجود دارند. برای مثال استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده در فعالیت‌های مرتب جاری نظیر بازرسی‌های مکان‌های کاری. هشت فرایند کلیدی و شاخص‌های نتایج مورد نظر وجود دارند که باید مورد توجه قرار گیرند.

فرایندها

(الف) دانش، چگونگی برخورد و پشتیبانی از سیاست‌های مقابله با دود دخانیات در میان عامه مردم و در صورت امکان گروه‌های خاص نظیر کارکنان قهوه‌خانه‌ها
(ب) اعمال و پیروی از سیاست‌های مقابله با دود دخانیات

نتایج

(پ) کاهش مدت زمانی که کارکنان در معرض دود دست دوم دخانیات در محل کار و محل‌های عمومی قرار می‌گیرند.

(ت) کاهش میزان و مقدار دود دخانیات در هوای موجود در محل کار (به‌ویژه در رستوران‌ها و مکان‌های عمومی)

(ث) کاهش میزان مرگ و میر ناشی از مواجهه با دود دست دوم دخانیات

(ج) کاهش میزان در معرض قرار گرفتن دود دخانیات در منازل شخصی

(چ) تغییر در میزان شیوع و رفتارهای مربوط به استعمال دخانیات

(ح) اثرات اقتصادی

۱- انتشارات سازمان جهانی بهداشت در مورد توصیه‌های سیاست: محافظت در برابر مواجهه با دود دست دوم دخانیات (زنو- سازمان جهانی بهداشت، سال ۲۰۰۷) منابع و لینک‌های مورد نیاز برای پایش مطالعات انجام شده همه این شاخص‌ها را تدارک دیده است.

تبیین

سامانه واغندازی

پیمه شدگان - ازمان بیمه سلامت ایران

